

مقاله پژوهشی
اصل
Original
Article

ارتباط نوع پوشش با انواع عزت نفس در دانشجویان (مطالعه موردی: دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد)

زهرا جلوانی،^۱ سید علی مجابی^۲

چکیده

هدف: از مهم‌ترین مباحث چند سال اخیر در دانشگاهها، بحث پوشش دانشجویان در دانشگاههاست. پژوهش با هدف بررسی رابطه بین نوع پوشش با عزت نفس در دانشجویان انجام شد. **روش:** روش این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود که به صورت اسنادی و میدانی (پیمایشی) انجام شد. جامعه آماری پژوهش، شامل دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۰۲ بود که حجم نمونه آن با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، بر حسب تعداد جامعه آماری (۱۸۲۰۰ نفر)، ۳۸۴ نفر برآورد شد و در نهایت با احتساب ریزش آماری، حجم نمونه به ۳۷۳ نفر کاهش یافت و پرسشنامه‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی- سهمیه‌ای برحسب دانشکده توزیع شدند. ابزار پژوهش، شامل پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷) و پرسشنامه سلیقه لباس احمدی (۱۴۰۰) بود. داده‌های به دست آمده، به روش ضریب همبستگی پیرسون و با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس نسخه ۲۳ تحلیل شدند. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که بین نوع پوشش مدگرا و نوع پوشش اسپرت با عزت نفس عمومی، رابطه منفی و معنادار وجود دارد. به عبارتی؛ دانشجویان دارای نوع پوشش مدگرا و اسپرت، عزت نفس پایین‌تری دارند. همچنین دانشجویان دارای نوع پوشش شبه‌مدرن و غیر سنتی، عزت نفس اجتماعی بیشتری دارند. دانشجویانی که نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه‌مدرن و غیر سنتی دارند، میزان عزت نفس تحصیلی/شغلی پایین‌تری دارند. نتایج آزمون فریدمن نیز نشان داد که دانشجویان به ترتیب دارای نوع پوشش اسپرت (۴/۱۰)، غیر سنتی (۳/۷۱)، مدگرا (۳/۰۸)، شبه‌مدرن (۲/۲۵) و سنتی/مذهبی (۱/۸۵) بودند. **نتیجه‌گیری:** توجه به تأثیر ابعاد عزت نفس در نوع پوشش دانشجویان دختر، حائز اهمیت و بررسی بیشتر است.

واژگان کلیدی: حجاب، عزت نفس، دانشجویان، دانشگاه آزاد اسلامی، نوع پوشش.

❖ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۸

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی پارچه و لباس. دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد. نجف آباد، ایران.

۲. استادیار، دکترای تخصصی مهندسی نساجی. دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد. نجف آباد، ایران (نویسنده مسئول). samojai@iain.ac.ir

الف) مقدمه

یکی از قابل مشاهده‌ترین و جهانی‌ترین راه‌های ابراز وجود افراد، لباس است (صفدر و همکاران، ۲۰۲۰). با گسترش مناسبات اقتصادی و اجتماعی و حضور فعال زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی از جمله دانشگاهها، همچنین به دلیل ورود ارزشهای مدرن در جامعه، شاهد تغییر نگرشها در حوزه پوشش می‌باشیم؛ از این رو، پوشش نیز دچار دگرگونی شده و انگیزه‌ها و شیوه‌های گوناگون آن دچار چالشهای اساسی شده است (تاج‌بخش، ۱۴۰۰). این در حالی است که نوع پوشش برای زنان، آثار گسترده‌ای، از جمله: احساس آرامش فردی، ارتقای حریم و حفظ جایگاه خود ارزشمندی، افزایش اعتماد به نفس، سلامت روابط اجتماعی، افزایش رضایتمندی، افزایش اعتماد به یکدیگر، پیشگیری از آسیبهای اجتماعی و غیره را به دنبال خواهد داشت (معمدی، ۱۳۹۷). پوشش ظاهری مانند نحوه لباس پوشیدن، ممکن است احساسات بهتری برای خود در افرادی که عزت نفس پایینی دارند، به وجود بیاورد؛ در حالی که در افراد دارای عزت نفس بالا، لباس به عنوان نشانه ظاهری، خودپنداره مثبت تلقی می‌شود؛ بنابر این، ظاهر فیزیکی، بخشی از خود است که با عزت نفس ارتباط دارد. (موسوی و همکاران، ۱۴۰۰)

از آنجا که پوشاک و لباس، بخش جدایی‌ناپذیر هویت، تصویر ذهنی از خود و عزت نفس اجتماعی است، به احتمال زیاد افراد به آن توجه زیادی دارند و در انتخاب لباسهای مناسب که ظاهر و موقعیت خودشان را با آن تقویت کنند، محتاطانه عمل می‌کنند. سبک لباس و پوشاک، تنها نماینده طبقه اجتماعی پوشنده نیست؛ بلکه به دیگران کمک می‌کند درباره او نظر بدهند (الحسینی المدرسی و همکاران، ۱۳۹۴؛ عبدالمنافی و سلیمانی، ۱۳۹۹). بر اساس نظریه خود تکمیل نمادین ویکلند و گولویتزر^۱ (۱۹۸۱)، افراد دستاورد(های) خود را به دیگران منتقل می‌کنند و زمانی که احساس می‌کنند درباره خود ناقص‌اند، سعی می‌کنند هویت خود را از طریق رویکردهای مختلف (مثلاً ظاهر و پوشش) تقویت کنند (سانگ و یان، ۲۰۲۰). به همین سبب، افرادی که در زمینه لباس از خود ناراضی‌اند، ممکن است انواع خاصی از سبکهای پوششی را استفاده کنند تا احساس بهتری داشته باشند که این مسئله، مفهوم عزت نفس را که مفهومی مهم در روان‌شناسی اجتماعی است، در بر می‌گیرد (جانکوسکای^۲ و همکاران، ۲۰۱۴). عزت نفس یکی از محرکهای انگیزشی اصلی در تعیین نقشی است که فرد بر عهده می‌گیرد. افراد

1 Wicklund & Gollwitzer
2 Sung & Yan
3 Jankowski

از طریق ارائه خود، انگیزه دارند تا تصوراتی را که دیگران از آنان ایجاد می کنند، کنترل کنند (میر، ۲۰۲۳). به این ترتیب، خودپنداره و نوآوری مد به هم مرتبط می شوند. تحقیقات قبلی که نشان داده اند کسانی که سطوح بالایی از نوآوری در مد دارند، دارای حس قوی از خود نیز می باشند، مؤید این مطلب اند. (مک نیل، ۲۰۱۸)

امروزه یکی از مسائلی مطرح در بحث پوشش، عزت نفس ناشی از نوع پوشش است. در ساختار فرهنگی، تأیید دیگران برای هر فرد در روابط اجتماعی از ارزش بالایی برخوردار است. در تمامی سطوح جامعه بشری، انسانها یکدیگر را با توجه به توانایی ها و ظرفیتهای شخصی خود، تأیید می کنند و انسان به گونه ای مطرح می شود که تأیید یا عدم تأیید دیگران را با خود به همراه دارد (مؤنی و کلاتری، ۱۳۹۵). کوپر اسمیت^۲ (۱۹۶۷)، عزت نفس را یک ارزشیابی فردی معرفی کرده است که معمولاً با توجه به خویشتن حفظ می شود. به این ترتیب، عزت نفس عبارت است از قضاوتی فردی از شایستگی که ویژگی عام شخصیت است، نه یک نگرش لحظه ای یا مختص به موقعیتهای خاص (سلمیان و کاظم نژاد، ۱۳۹۳). فردی که عزت نفس پایینی دارد، ارزش و احترامی برای خود قائل نیست و ممکن است دچار مشکلات رفتاری و اجتماعی شود (رضایی خدادادی و همکاران، ۱۳۹۶)؛ بنابراین، این طور می توان برداشت کرد که دانشجویان بر حسب عزت نفسشان، رفتارهایی را انتخاب می کنند و بروز می دهند که یکی از آنها می تواند سبک و نوع پوشش انتخابی در موقعیتهای مختلف، از جمله دانشگاه باشد.

در چند سال اخیر، با وجود دستورالعملهای دانشگاهی در خصوص نوع پوشش، به سبب حجمه های فرهنگ غربی، دانشجویان دختر با پوششهای نامناسب در دانشگاهها حاضر می شوند. در این خصوص، با وجود مسائل فرهنگی و اعتقادی، مسائل شخصیتی و روانشناختی نیز می توانند دخیل باشند. با توجه به اینکه تاکنون در زمینه رابطه پوشش با سایر متغیرهای روانشناختی، نظیر عزت نفس، تحقیقات بسیار کمی صورت گرفته است و با عنایت به مسائل آسیب زایی که در پی پوشش نامناسب پدید می آید و در نهایت با توجه به اینکه امروزه در جامعه ما پدیده مهمی به نام مد و مدگرایی وجود دارد که می تواند در جهت سست کردن بنیانهای فرهنگی کشور عمل کند، ضروری است در این زمینه پژوهشی های علمی صورت گیرد. همچنین از آنجا که دانشجویان می توانند به عنوان یک قشر ویژه و حساس و تأثیرگذار در فرهنگ سازی و بستر سازی فرهنگ پوششی در نظر گرفته شوند،

1. McNeill

2. Cooper Smith

اهمیت بررسی این مسئله دوچندان می‌شود. به بیانی دیگر؛ امروزه یکی از نگرانی‌های اساسی روان‌شناسان و سیاستگذاران، موضوع مدگرایی در پوشش جوانان، به ویژه دانشجویان است. با در نظر گرفتن اینکه رشد و شکوفایی هر کشور در گرو توجه به جوانان و دانشجویان است؛ عدم توجه به این گروه از افراد، پیامدهای ناگواری برای جامعه به دنبال خواهد داشت. از این رو، بررسی عوامل گوناگون انتخاب نوع پوشش به منظور اعمال سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه پیشگیری از بی‌هویتی، حائز اهمیت است. مطالعات داخلی و خارجی به شکل متعددی به بررسی انتخاب پوشش پرداخته‌اند؛ اما با توجه به جستجوهای انجام‌شده، نقش ابعاد عزت نفس در پیش‌بینی نوع پوشش، بررسی نشده است. به همین سبب، از نتایج پژوهش حاضر می‌توان در راستای ارتقای ادبیات موضوعی در این زمینه و کاهش خلأ پژوهشی استفاده کرد.

علاوه بر این، با توجه به اینکه نوع پوشش، جزئی از تمدن، فرهنگ، آداب و رسوم است و سلامت جامعه، به ویژه دانشگاه، با نوع پوشش دانشجویان دختر رابطه دارد؛ شناسایی عوامل شخصیتی و محیطی مؤثر بر این مسئله، حائز اهمیت است. در دیدگاه دین مبین اسلام، زن همچون یک مربی، قادر است در دامن پر مهر و محبت خویش، نسل سالمی را به اجتماع تحویل دهد. از این رو، نوع پوشش برای دختران و توجه به حریم عفاف و حراست از آن، موجب سعادت و رستگاری زنان جامعه خواهد شد.

با توجه به اینکه دانشگاه جزئی از جامعه است که انسانها در آن به تعلیم و تربیت می‌پردازند و اساسی‌ترین بحث فرهنگی در دانشگاه، سطح اعتقادات و به تبع آن، پوشش مناسب دانشجویان، اعم از دختر و پسر است، ضرورت ارتقای سطح خودباوری و رعایت پوشش مناسب، از اهمیت خاصی برخوردار است و توجه به این مسئله باعث کاهش بی‌هویتی نسل جدید و انحراف جامعه و دانشگاه می‌شود. از سویی دیگر، دوره دانشجویی از مهم‌ترین دوره‌های رشد و هویت‌یابی به شمار می‌آید که زمینه برای رشد یا انحراف از اعتقادات آماده‌تر است؛ لذا پرداختن به درونی‌سازی و نهادینه‌سازی فرهنگ حجاب به عنوان یکی از ضرورت‌های اجتماعی، در این مرحله از رشد، بسیار مهم و حساس است؛ زیرا دانشجویان، مخاطبان اصلی تهاجم فرهنگی دشمن‌اند. بر این اساس، پرداختن به موضوع حجاب و پوشش و درک و تصور دانشجویان از آن و همچنین دلالت‌های ذهنی و شخصیتی آنان می‌تواند در تحلیل و بررسی نگرش‌های مربوط به نوع پوشش برای مسئولان، برنامه‌ریزان و متخصصان علوم اجتماعی و روان‌شناسی از اهمیت بالایی برخوردار باشد، تا بتوان تدابیر و سیاستها و

برنامه‌ریزی‌های مناسبی برای اولویت‌بندی‌های ارزشی و فرهنگی درباره حجاب و پوشش در جامعه اتخاذ کرد. در راستای این مهم، هدف کلی پژوهش، بررسی ارتباط نوع پوشش با انواع عزت نفس در دانشجویان است. سؤال پژوهش حاضر این است که آیا بین نوع پوشش با عزت نفس در دانشجویان رابطه وجود دارد؟

فرضیه پژوهش نیز عبارت است از اینکه: بین انواع پوشش با عزت نفس و ابعاد آن (کلی، اجتماعی، خانوادگی، تحصیلی - شغلی) ارتباط وجود دارد.

۱. پیشینه تحقیق

در این زمینه پژوهشهایی فراوانی صورت گرفته است. برای نمونه، اشفیا (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «پوشاندن صورت و آشکار ساختن عزت نفس در دانشجویان مسلمان در دانشگاه دولتی اسلامی در شرق جاوا» نشان داد که انگیزه دانشجویان مسلمان برای استفاده از حجاب، به دلیل نیاز به امنیت خود از سوی مردان و نیاز به احترام (نیاز به عزت نفس) است. کاظمی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی نشان دادند که بین نگرش به نوع پوشش و سطح اعتقادات دینی، رابطه معناداری وجود دارد. چن^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «تأثیر ارزشهای فرهنگی (خودتفکری) بر رفاه ذهنی از طریق نزدیکی لباس به خود در میان افراد مسن در تایوان» دریافت که افراد مسن تر، با خود وابسته به یکدیگر، به احتمال بیشتری از طریق عزت نفس ناشی از انتخاب لباس، از رفاه ذهنی بالاتری برخوردارند. علاءالدینی و حسن‌نژاد (۱۳۹۹) در پژوهشی نشان دادند که عزت نفس و طرحواره‌های ظاهر (خودارزیایی) می‌توانند کارکردهای لباس پوشیدن را تحت تأثیر قرار دهند. سانگ و یان (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی رفتارهای لباس مردان نسل جدید از طریق عزت نفس و نارضایتی از بدن»، نشان دادند که عزت نفس به عنوان یک متغیر پیش‌بین، بر نارضایتی از بدن و انتخاب لباس تأثیرگذار است. یحیایی (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان داد که «اعتماد به نفس»، «زیبایی» و «دیده شدن» برای دختران دانشجوی، عواملی‌اند که می‌توانند احساس رضایت یا عدم رضایت از پوشش را در ایشان تولید کنند. در پژوهش تالجار و سونبرگ (۲۰۱۹) با عنوان «نیازهای اساسی روان‌شناختی (همچون: شایستگی، خودمختاری و ارتباط) و انگیزه خود تعیین‌شده (مقررات شناسایی‌شده و یکپارچه و همچنین انگیزه درونی) به عنوان محرکهای شیوه‌های مصرف داوطلبانه لباس ساده در آفریقای جنوبی»، شایستگی به عنوان

تأثیرگذارترین نیاز اساسی روان‌شناختی شناسایی شد و به دنبال آن، نیاز به ارتباط و استقلال بود. موسوی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی نشان دادند که رعایت حجاب، سلامت روانی افراد جامعه را تأمین و حس ارزشمندی و عزت نفس را تقویت می‌کند. آکپان (۲۰۱۸) در پژوهشی با موضوع «پوشش نامناسب و اثرات آن بر دانشجویان دانشگاه اویو نیجریه» نشان داد که رسانه‌ها به طور قابل توجهی به لباس پوشیدن نامناسب کمک می‌کنند و لباس پوشیدن نامناسب با پیامدهای منفی قابل توجهی روی افراد، از جمله عملکرد تحصیلی پایین و عزت نفس کم در ارتباط است. چانگ و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان «انگیزه‌های انتخاب لباس و معنای دارایی برای نوجوانان در ایالات متحده» نشان دادند که در انتخاب لباس، عواملی همچون: پذیرش اجتماعی، ابراز وجود، پیوند خانوادگی، استقلال، مالکیت و احترام تأثیر دارند. جهانگیری و شجاعی (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به این نتیجه دست یافتند که هر چه دانشجویان خودپنداره بالاتری داشته باشند و تصور مثبت‌تری نسبت به خود داشته باشند، میزان باور به حجاب در آنان بالاتر خواهد بود.

در مجموع، اغلب تحقیقات انجام شده در زمینه حجاب، روی عوامل یا فاکتورهایی تأکید شده که گمان رفته است بر بی‌حجابی تأثیرگذار بوده‌اند؛ اما به نظر می‌رسد پژوهشی که به آثار ناشی از حجاب، به خصوص در ابعاد مختلف عزت نفس پرداخته شده باشد، انگشت‌شمار باشند و حس ارزشمندی و خودپنداره که مشابه مؤلفه عزت نفس‌اند، بیشتر بررسی شده است. بدین سبب، شکاف و خلأ پژوهشی در این زمینه هنوز باقی مانده است. این در حالی است که در دنیای امروز، داشتن اعتماد به نفس و عزت نفس، لازمه کسب موفقیت و رشد شخصی و اجتماعی است و فاکتورهای مختلفی در افزایش عزت نفس نقش دارند که رضایت از ظاهر، یکی از آنهاست. بخشی از این رضایت، به چهره و تناسب اندام برمی‌گردد و بخش دیگر به طرز لباس پوشیدن و آراستگی بستگی دارد.

اکثر افراد، به ویژه دانشجویان دختر، از تأثیر بالای نوع پوشش بر میزان رضایت درونی و اعتماد به نفس خود، غافل‌اند و متوجه این موضوع نیستند که دیگران معمولاً قبل از شناخت شخصیت‌شان، آنان را بر اساس ظاهرشان می‌شناسند و قضاوت می‌کنند. بنابر این، اهمیت عوامل مؤثر در نوع پوشش دانشجویان دختر نسل جدید در جامعه امروزی و دانشگاه‌ها و همچنین انجام مطالعات محدود در این زمینه طی سالهای پیشین، گویای اهمیت عزت نفس بر نوع پوشش دانشجویان است که در چندسال اخیر بسیار تغییر کرده و متفاوت‌تر از قبل شده است. همین امر نیز بر جنبه نوآورانه پژوهش حاضر دلالت دارد.

ب) روش

۱. جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی-همبستگی است که به صورت اسنادی و میدانی (پیمایشی) انجام شد. جامعه آماری این تحقیق، شامل دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۲ در شهر اصفهان بود که از روش نمونه‌گیری تصادفی- سهمیه‌ای بر حسب دانشکده استفاده شد. همچنین برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد که برحسب جامعه آماری (۱۸۲۰۰)، تعداد آن ۳۸۴ نفر برآورد شد. در جدول ۱، حجم نمونه بر حسب جامعه آماری در دانشکده‌های مختلف مورد مطالعه پژوهش (هنر، معماری و شهرسازی، علوم انسانی، کامپیوتر، برق و حقوق) آورده شده است. در مجموع، بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، با احتساب ریزش آماری به دلیل ناقص بودن پرسشنامه، تعداد نمونه به ۳۷۳ نفر کاهش پیدا کرد.

جدول ۱: شیوه نمونه‌گیری بر حسب جامعه آماری پژوهش

دانشکده	تعداد افراد جامعه	درصد	حجم نمونه بر حسب جامعه
هنر، معماری و شهرسازی	۳۵۰۰	۲۰	۷۷
علوم انسانی	۸۰۰۰	۴۴	۱۶۹
کامپیوتر	۲۵۰۰	۱۴	۵۴
برق	۲۲۰۰	۱۲	۴۶
حقوق	۲۰۰۰	۱۰	۳۸
کل	۱۸۲۰۰	۱۰۰	۳۸۴

۲. ابزار جمع‌آوری اطلاعات

یک) پرسشنامه عزت نفس: برای ارزیابی عزت نفس، از مقیاس کوپر اسمیت (۱۹۶۷) استفاده شده است. این مقیاس دارای ۵۸ ماده دو گزینه‌ای می‌باشد که هشت ماده آن (عبارت‌های ۶، ۱۳، ۲۰، ۲۷، ۳۴، ۴۱، ۴۸ و ۵۵)، دروغ‌سنج و خنثی است و نمره آنها در محاسبه نمره کل، منظور نمی‌شود. نمره‌گذاری سایر عبارات اینگونه است که چنانچه آزمودنی به عبارات ۱ تا ۱۸، ۳۵، ۳۶ و ۴۴ با بله پاسخ دهد، یک نمره و اگر با خیر پاسخ دهد، نمره صفر می‌گیرد. نمره سایر عبارات نیز به صورت معکوس است. بنابر این، نمره کل آزمودنی، حداقل صفر و حداکثر ۵۰ خواهد بود. افرادی که در این آزمون نمره بیشتر از میانگین به دست بیاورند، دارای عزت نفس بالا خواهند بود. این پرسشنامه دارای چهار بُعد

عزت نفس کلی (۱، ۴، ۸، ۱۰، ۱۵، ۱۹-۱۸، ۲۱، ۲۴-۲۳، ۲۶، ۳۱-۲۸، ۳۷-۳۵، ۳۹، ۴۶-۴۴، ۴۹، ۵۱-۵۲، ۵۶)، عزت نفس اجتماعی (همسالان) (۲، ۵، ۹، ۱۲، ۱۶، ۳۳-۳۲، ۴۰، ۴۲، ۴۷، ۵۳-۵۴، ۵۸)، عزت نفس خانوادگی (والدین) (۳، ۷، ۱۷، ۲۵، ۳۸، ۴۳) و عزت نفس تحصیلی (آموزشی) (۱۱، ۱۴، ۲۲، ۵۰، ۵۷) است.

پایایی مقیاس عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷)، در تحقیقات سازنده به روش بازآزمایی بین ۰/۷ تا ۰/۸۸، در پژوهش جهانگیر (۱۳۸۳) با روش کرونباخ ۰/۸۶، در پژوهش سهرابی و معتمدین (۱۳۸۴) ۰/۷۲ و به روش تصنیف ۰/۷۳ و در پژوهش زارع و همکاران (۱۳۸۶)، ۰/۷۹ محاسبه شده است. ضریب اعتبار آزمون در تحقیق نیسی و همکاران (۱۳۸۰) با آزمون Scl-90، ۰/۶۱ و در تحقیق دیگری از ایشان (۱۳۸۴) با آزمون حمایت اجتماعی، ۰/۵۳، همچنین در پژوهش حسن زاده (۱۳۷۷) اعتبار آن ۰/۶۴ گزارش شده است. همچنین در زمینه پایایی این آزمون در ایران تحقیقی روی دانش آموزان و دانشجویان انجام شده است. در این تحقیق، ۱۴۴ دانش آموز سالهای سوم و چهارم دبیرستانهای تهران و ۱۴۴ دانشجوی دانشگاه تهران شرکت داشتند. ضریب پایایی برای گروه دانشجویان، بیشتر از ۰/۸۰ گزارش شده بود. (کوگانی بهاروند، ۱۳۹۴)

دو پرسشنامه نوع پوشش: برای ارزیابی نوع پوشش، از پرسشنامه سلیقه لباس احمدی (۱۴۰۰) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۰ گویه و با شیوه نمره گذاری طیف لیکرت پنج گزینه‌ای متفاوت برای گویه‌هاست؛ به طوری که ۱۸ گویه اول دارای طیف لیکرت پنج گزینه‌ای از همیشه=۵ تا هرگز=۱ و ۱۲ گویه بعدی دارای طیف لیکرت پنج گزینه‌ای از کاملاً موافقم=۵ تا کاملاً مخالفم=۱ است. این پرسشنامه در بر گیرنده پنج نوع پوشش (سنتی- مذهبی، شبه مدرن، غیر سنتی، مدگرا و اسپرت) می‌باشد که هر کدام از آنها، شش گویه را به خود اختصاص داده‌اند؛ بنابراین، حداکثر نمره برای هر نوع پوشش در این پرسشنامه، برابر با ۳۰ و حداقل نمره برابر با ۶ می‌باشد. روایی محتوا و سازه این پرسشنامه در پژوهش دخت احمدی (۱۴۰۰) تأیید شده است. این پرسشنامه برای نظرخواهی در اختیار اساتید گروه طراحی لباس دانشگاه نجف آباد قرار داده شد و اعتبار صوری پرسشنامه تأیید شد. همچنین پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برای شاخصهای سنتی- مذهبی ۰/۶۰، شبه مدرن ۰/۷۰، غیر سنتی ۰/۸۰، مدگرا ۰/۷۰ و اسپرت ۰/۷۰ گزارش شده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نسبت به نوع متغیرهای تحقیق، از روشهای آمار توصیفی (معیارهای تمرکز، معیارهای پراکندگی و جداول فراوانی همراه با نمودارهای

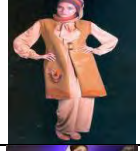
ارتباط نوع پوشش با انواع عزت نفس در دانشجویان ... ♦ ۱۷۱

مربوطه) و برای تبیین فرضیات تحقیق از روشهای استنباطی پارامتریک، شامل ضریب همبستگی در محیط نرم افزار آماری اس.پی.اس.اس نسخه ۲۳ استفاده شد.

۳. مبانی نظری

سبکهای پوششی مختلفی در استفاده از لباس وجود دارد که در اینجا متناسب با ابزار پژوهش استفاده شده، انواع پوشش شامل موارد مندرج در جدول ذیل است. (احمدی، ۱۴۰۰)

عوامل زیادی بر نوع پوشش افراد تأثیر گذارند. بدین سبب در پژوهش حاضر، متغیر عزت

مشخصات	سبک پوشش	تصویر
شکل ظاهری پوشش زنانی که در این سبک قرار دارند، چادر به همراه مقنعه یا روسری و در موارد محدود، شال است.	سنتی / مذهبی	
اغلب افزون بر چادرهای معمولی، از انواع دیگری از چادرهای مدل دار عربی، لبنانی، ملی و ... استفاده می کنند. معمولاً از شال و روسری با رنگهای روشن و طرحدار استفاده می کنند.	سنتی شبه مدرن	
اغلب از پوشش مانتو استفاده می کنند و بدون چادر می باشند و از روسری یا شال با رنگهای روشن استفاده می کنند.	غیر سنتی	
معمولاً از مانتوهای تنگ و کوتاه یا آستین کوتاه استفاده می کنند. شلوار جین تنگ با مدل های گوناگون و طبق مد، لباس می پوشند.	مدگرا	
از مانتو و شلوارهای گشاد و پیراهن مردانه استفاده می کنند و بیشتر شبیه پسران لباس می پوشند.	اسپرت	

نفس که یک عامل شخصی و همچنین اجتماعی است، به عنوان عامل مؤثر بر نوع پوشش بررسی شده است. پوپ و همکاران (۱۹۸۸) پیشنهاد کردند که بهتر است عزت نفس در پنج حیطه اجتماعی، تحصیلی، خانوادگی، جسمانی و کلی به شرح ذیل در نظر گرفته شود.

الف) عزّت نفس اجتماعی: این حیطه، احساس فرد را درباره خود به عنوان یک دوست، برای دیگران در بر می گیرد. آیا از روابط با دیگران احساس رضایت می کند؟ فردی که نیازهای اجتماعی اش برآورده شود، احساس خوبی در این حیطه دارد.

ب) عزّت نفس تحصیلی: با ارزشیابی فرد از خود به عنوان یک دانش آموز یا دانشجو سروکار دارد. به طور کلی می توان گفت که اگر در یک کودک معیارهای پیشرفت تحصیلی را برآورده سازد که طبیعتاً این معیارها توسط خانواده، دوستان و مدرسه و معلمان شکل گرفته اند، عزّت نفس تحصیلی او مثبت خواهد بود.

ج) عزّت نفس خانوادگی: احساس فرد را درباره خود به عنوان عضوی از خانواده منعکس می سازد. هر شخصی که احساس می کند عضو با ارزش خانواده است و در به دست آوردن محبت و توجه والدین و خواهران و برادران مطمئن است، در این حیطه، عزّت نفس مثبت بالایی خواهد داشت.

د) عزّت نفس جسمانی: ترکیبی از ظواهر و توانایی های جسمانی است. در این حیطه، عزّت نفس بر اساس رضایت از ظواهر جسمانی و عملکرد آن است. دختران، به ظاهر و پسران، به توانایی توجه دارند؛ اما ضرورتاً تمام آنها این گونه نیستند و نقشهای سنتی برای کودکان امروزی تغییر یافته است.

ه) عزّت نفس کلی: ارزیابی کلی از خود بر اساس ارزشیابی فرد از تمام حوزه های خود است. عزّت نفس کلی مثبت در احساساتی نظیر «من فرد خوبی هستم» یا «بسیاری از چیزهای مربوط به خودم را دوست دارم» منعکس می شود. (کبیری و احمدی، ۱۴۰۲)

د) یافته ها

نتایج ویژگی های جمعیت شناختی نشان داد بر اساس روش نمونه گیری سهمیه ای و بر حسب جامعه آماری دانشکده های دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد، بیشترین شرکت کنندگان در دانشکده علوم انسانی (۴۳/۷ درصد) و کمترین شرکت کنندگان در دانشکده حقوق (۱۱/۵ درصد) بوده اند. بیشترین شرکت کنندگان در پژوهش ۲۰ سال داشتند (۲۱/۲ درصد) و پنج نفر از شرکت کنندگان به این سؤال پاسخ نداده اند (۱/۳ درصد). همچنین بیشتر شرکت کنندگان در مقطع تحصیلی کارشناسی (۹۶/۵ درصد) مشغول به تحصیل بوده اند. یافته های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

ارتباط نوع پوشش با انواع عزت نفس در دانشجویان ... ۱۷۳

جدول ۲: یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	ابعاد	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره	آزمون کالموگروف - اسمیرنوف
نحوه پوشش	سنتی/مذهبی	۱۳/۵۵	۴/۷۰	۶	۲۸	۰/۲۰
	شبه‌مدرن	۱۵/۱۸	۴/۷۶	۵	۳۰	۰/۱۶
	غیر سنتی	۲۱/۶۹	۴/۱۵	۶	۳۰	۰/۲۵
	مدگرا	۱۹/۷۱	۶/۴۰	۵	۳۰	۰/۲۲
	اسپرت	۲۳/۲۷	۳/۸۷	۶	۳۰	۰/۲۰
عزت نفس	کلی	۱۶/۸۱	۲/۹۷	۷	۲۴	۰/۲۸
	اجتماعی	۱۰/۴۱	۲/۰۲	۴	۱۳	۰/۲۱
	خانوادگی	۴/۵۳	۱/۵۳	۰	۶	۰/۱۶
	تحصیلی - شغلی	۳/۹۵	۱/۳۴	۰	۱۲	۰/۱۶
	نمره کل	۳۶/۴۹	۶/۱۳	۱۲	۴۹	۰/۲۹

با توجه به نتایج جدول ۳، سطوح معناداری کلیه متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۰۵ به دست آمده است؛ بنابراین، می‌توان استنباط کرد که همه متغیرها از توزیع نرمال پیروی می‌کنند و در این پژوهش می‌توان از آزمونهای پارامتریک برای بررسی فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه «بین نوع پوشش با عزت نفس در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد بر اساس ضریب پیرسون میزان رابطه همبستگی معنادار آماری قابل قبولی وجود دارد» استفاده کرد.

جدول ۳: نتایج ضریب همبستگی نوع پوشش با عزت نفس

نوع پوشش	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سنتی/مذهبی	۰/۰۷۶	۰/۱۴۳
شبه‌مدرن	-۰/۰۰۴	۰/۹۳۶
غیر سنتی	۰/۰۶۹	۰/۱۸۳
مدگرا	-۰/۰۹۱	۰/۰۸۰
اسپرت	-۰/۰۸۸	۰/۰۹۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که با توجه به سطح معناداری به دست آمده، بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه‌مدرن، غیر سنتی، مدگرا و اسپرت دانشجویان با عزت نفس رابطه‌ای وجود ندارد. ($p \geq 0.05$)

جدول ۴: نتایج ضریب همبستگی نوع پوشش با ابعاد عزت نفس

نوع پوشش	عزت نفس عمومی		عزت نفس خانوادگی		عزت نفس اجتماعی		عزت نفس تحصیلی/شغلی	
	ضریب همبستگی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	سطح معناداری	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سنتی/مذهبی	۰/۰۹۹	۰/۰۵۷	۰/۰۲۹	۰/۵۷۷	۰/۰۷۰	۰/۱۷۸	۰/۱۱۰*	۰/۰۳۴
شبه مدرن	-۰/۰۰۲	۰/۹۷۵	۰/۰۰۴	۰/۹۳۴	۰/۱۲۰*	۰/۰۲۰	۰/۲۵۶*	۰/۰۰۰
غیر سنتی	۰/۱۰۰	۰/۰۵۵	۰/۰۳۹	۰/۴۵۷	۰/۱۷۹*	۰/۰۰۱	۰/۲۰۵*	۰/۰۰۰
مدگرا	۰/۱۱۴*	۰/۰۲۸	-۰/۰۲۵	۰/۶۲۹	-۰/۰۴۰	۰/۴۳۶	۰/۰۶۴	۰/۲۱۶
اسپرت	۰/۱۱۳*	۰/۰۲۹	-۰/۰۸۵	۰/۱۰۲	-۰/۰۴۴	۰/۴۰۱	۰/۰۰۳	۰/۹۵۵

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۴، می توان گفت که بین نوع پوشش مدگرا و نوع پوشش اسپرت با عزت نفس عمومی، رابطه منفی و معنادار وجود دارد. به عبارت دیگر؛ افراد دارای پوشش مدگرا و اسپرت، عزت نفس عمومی پایین تری دارند ($p \leq 0/05$)؛ در حالی که بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه مدرن و غیر سنتی با عزت نفس عمومی، رابطه وجود ندارد؛ بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه مدرن، غیر سنتی، مدگرا و اسپرت با عزت نفس خانوادگی رابطه وجود ندارد ($p \geq 0/05$)؛ بین نوع پوشش شبه مدرن و غیر سنتی با عزت نفس اجتماعی دانشجویان دانشگاه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به بیانی دیگر؛ دانشجویان دارای نوع پوشش شبه مدرن و غیر سنتی دارای عزت نفس اجتماعی بیشتر می باشند؛ در حالی که بین سایر انواع پوششها با عزت نفس اجتماعی، رابطه ای وجود ندارد. همچنین بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه مدرن و غیر سنتی با عزت نفس تحصیلی/شغلی، رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($p \leq 0/05$)؛ در حالی که بین نوع پوشش مدگرا و اسپرت با عزت نفس تحصیلی/شغلی رابطه ای وجود ندارد؛ بنابر این، دانشجویان دارای نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه مدرن و غیر سنتی دارای عزت نفس شغلی/تحصیلی پایین تری اند. برای رتبه بندی نوع پوشش دانشجویان از آزمون فریدمن استفاده شده که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: آزمون فریدمن برای رتبه بندی نوع پوشش

رتبه نهایی	میانگین رتبه	مؤلفه ها
۵	۱/۸۵	سنتی/مذهبی
۴	۲/۲۵	شبه مدرن
۲	۳/۷۱	غیر سنتی
۳	۳/۰۸	مدگرا

ارتباط نوع پوشش با انواع عزت نفس در دانشجویان ... ۱۷۵

اسپرت	۴/۱۰	۱
تعداد	۳۷۳	
مقدار آزمون	۵۵۳/۴۵	
درجه آزادی	۴	
سطح معناداری	۰/۰۰۰	

نتایج جدول ۵ نشان می دهد که بیشتر دانشجویان به ترتیب دارای نوع پوشش اسپرت (۴/۱۰)، غیر سنتی (۳/۷۱)، مدگرا (۳/۰۸)، شبه مدرن (۲/۲۵) و سنتی/مذهبی (۱/۸۵) بودند.

د) بحث و نتیجه گیری

پوشش به عنوان پدیده ای فطری و جهان شمول، جایگاه ویژه ای در مباحث روز دنیا دارد و مناقشات زیادی درباره معنا و اهمیت آن، در جوامع گذشته و حال وجود داشته است. هر نوع دگرگونی در ساختار فرهنگی و اجتماعی، با تغییر در پوشش مردم مشخص می شود؛ چنانکه استیلای فرهنگی و سلطه پذیری نیز در اولین مرحله، از تغییر در پوشش مردم شروع می شود؛ لذا آشنایی با نوع پوشش و عوامل مؤثر بر آن در دانشجویان دختر، نگرشها، رفتارها و نمادهای افراد در زمینه زندگی روزمره می تواند تفسیری واقعی از جهت گیری ها و الگوهای رفتاری آنان را ترسیم کند و همچنین می تواند در درک تحولات و تهدیدهای فرهنگی کارساز باشد و به برنامه ریزان اجتماعی در جهت بهبود فرهنگ بومی و ملی یاری رساند. بنابر این، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین نوع پوشش با عزت نفس در دانشجویان انجام شد.

نتایج نشان داد که با توجه به سطح معناداری به دست آمده، بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه مدرن، غیر سنتی، مدگرا و اسپرت دانشجویان با عزت نفس، رابطه ای وجود ندارد ($p \geq 0/05$). این یافته با نتایج پژوهشهای علاءالدینی و حسن نژاد (۱۳۹۹)، اسدی و همکاران (۱۳۹۷) و موسوی و همکاران (۱۳۹۷) ناهمسو می باشد. عدم همسویی یافته های مطالعات انجام شده با یافته پژوهش حاضر، می تواند به سبب تفاوت در ابزارها برای سنجش عزت نفس و حجاب و پوشش باشد؛ زیرا بیشتر این مطالعات به بررسی رابطه عزت نفس و عفاف و حجاب پرداخته اند؛ در حالی که در پژوهش حاضر به موضوع نوع پوشش با عزت نفس پرداخته شده است. لذا همین تفاوت در جوامع آماری و ابزارهای سنجش می تواند دلیلی بر این ناهمسویی یافته ها باشد.

در تبیین یافته به دست آمده می‌توان گفت کوپراسمیت بر این باور بود که احساس عزت نفس در نتیجه نیاز مثبت به خود به وجود می‌آید. به عبارتی؛ منظور از عزت نفس، آن است که افراد درباره خود چگونه فکر می‌کنند، چقدر خود را شناخته و از عملکردشان راضی‌اند و به ویژه احساس آنان از نظر اجتماعی و تحصیلی درباره خودشان چگونه است و میزان هماهنگی و نزدیکی خود آرمانی و خود واقعی آنان چقدر است (شرفی و همکاران، ۱۳۹۴). با توجه به تعریف کوپراسمیت، می‌توان بیان کرد که در عزت نفس دانشجویان دختر، عوامل دیگری از جمله ظاهر بدنی، خودارزشمندی، روابط بین فردی، یکپارچگی شخصی و... نقش دارند که بر تصور آنان از خود آرمانی و خود واقعی‌شان تأثیر گذارند. به عبارت دیگر؛ عزت نفس از عوامل درونی و بیرونی تأثیر می‌پذیرد. منظور از عوامل درونی، عواملی است که از درون نشأت می‌گیرند یا خود شخص آن را ایجاد می‌کند؛ مانند نظرها، باورها، اعمال یا رفتار. عوامل بیرونی نیز همان عوامل محیطی‌اند؛ پیامهایی که کلامی یا غیر کلامی انتقال می‌یابند و تجربه‌هایی که علت آن پدر و مادر، محیط دانشجویی، اشخاص مهم در زندگی (دوستان و همکلاسی‌ها) و فرهنگ‌اند (عسگری و همکاران، ۲۰۱۶). با توجه به اینکه جوانان امروز بر این باورند که نوع پوشش، مسئله‌ای سلیقه‌ای است و انتخاب آن تحت تأثیر عوامل زیادی مانند گروه‌های اجتماعی، مد و رسانه، خانواده و ... است؛ بنابر این، نمی‌تواند نشان‌دهنده عزت نفس به طور کلی و ابعاد آن باشد. همچنین در تبیین این یافته می‌توان به نظریات عمل منطقی و رفتار برنامه‌ریزی شده در رفتار مصرف‌کنندگان و استفاده از پوشاک اشاره کرد که اساس این نظریات بر این قرار دارد که قصد رفتاری یا انتخاب پوشاک، معلول علت‌های گوناگونی است (ده‌بادگاری و همکاران، ۱۳۹۶) که علاوه بر عزت نفس، تحت تأثیر مد و رسانه، گروه دوستان و همکلاسی‌ها، بافت فرهنگی و خانوادگی قرار دارد و تنها نمی‌توان عزت نفس را دلیلی برای انتخاب نوع پوشش در نظر گرفت.

همچنین نتایج به دست آمده در خصوص رابطه نوع پوشش با عزت نفس عمومی، با نتایج پژوهش اسدی و همکاران (۱۳۹۷) که نشان دادند افزایش نمره عزت نفس عمومی، خانوادگی و تحصیلی با افزایش نمره نگرش به حجاب دانشجویان دختر همراه است، همسو و همخوان می‌باشد. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان گفت که بین نوع پوشش مدگرا و نوع پوشش اسپرت با عزت نفس عمومی، رابطه منفی و معنادار وجود دارد. به عبارت دیگر؛ افراد دارای پوشش مدگرا و اسپرت، عزت نفس عمومی پایین‌تری دارند ($p \leq 0.05$)؛ در حالی که بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه‌مدرن و غیر سنتی با عزت نفس عمومی، رابطه

ارتباط نوع پوشش با انواع عزت نفس در دانشجویان ... ♦ ۱۷۷

وجود ندارد. در تبیین یافته به دست آمده می‌توان گفت همان‌طور که پوپ و همکاران (۱۹۸۸) بیان داشتند که عزت نفس کلی (عمومی) در احساساتی نظیر «من فرد خوبی هستم» یا «بسیاری از چیزهای مربوط به خودم را دوست دارم» منعکس می‌شود؛ بنابر این، دانشجویان دارای نوع پوشش مدگرا و اسپرت، به سبب نوع پوششی که دارند (مثلاً پوشیدن لباسهایی با رنگهای تند و جیغ، پوشیدن بلوز به جای مانتو، پوشیدن لباسهای تنگ با رنگ شاد و... که این نوع پوشش هنوز در فرهنگ جامعه ما، به ویژه خرده فرهنگ دانشگاهی پذیرفتنی نیست)، درون خود احساساتی مانند اینکه «من فرد بدی هستم»، «من هنجارشکن هستم» و... را تجربه می‌کنند که همین خودگویی‌های منفی باعث می‌شود نسبت به خود، ارزیابی منفی داشته باشد.

از سویی دیگر، نتایج نشان داد که بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه‌مدرن، غیر سنتی، مدگرا و اسپرت با عزت نفس خانوادگی، رابطه وجود ندارد ($p \geq 0.05$). عزت نفس خانوادگی، احساسات فرد را نسبت به خود به عنوان عضوی از خانواده منعکس می‌سازد. فردی که احساس می‌کند عضو باارزشی از خانواده خود است، وظیفه خود را به نحو احسن انجام می‌دهد و به لحاظ محبت و احترامی که از والدین و دیگر اعضای خانواده دریافت می‌کند، احساس امنیت کرده، اقدام به خودمثبتی در این زمینه پیدا می‌کند. در زمینه خانوادگی عزت نفس، احساسات فرد درباره خود، به عنوان عضوی از خانواده منعکس می‌شود. اگر او در خانواده، مورد علاقه و محبت افراد دیگر باشد، احساس امنیت می‌کند و می‌توان گفت عزت نفس او مثبت است؛ بنابر این، هنگامی که دانشجویان دختر در خانواده خود احساس پذیرش و امنیت می‌کنند، در نوع پوشش خود آزاد هستند و انتخاب پوشش و لباس نمی‌تواند در ارزشمند بودن آن در خانواده نقشی داشته باشد.

همچنین بر اساس نتایج می‌توان اشاره کرد که بین نوع پوشش شبه‌مدرن و غیر سنتی با عزت نفس اجتماعی دانشجویان دانشگاه، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به بیانی دیگر؛ دانشجویان دارای نوع پوشش شبه‌مدرن و غیر سنتی، دارای عزت نفس اجتماعی بیشتری می‌باشند؛ در حالی که بین سایر نوع پوششها با عزت نفس اجتماعی، رابطه‌ای وجود ندارد. در تبیین یافته به دست آمده می‌توان گفت که اطرافیان با نشان دادن نحوه برخورد و رفتار، در نوع عزت نفس فرد تأثیر دارند و این موضوع در خصوص نوع پوشش و لباس نیز صدق می‌کند. دانشجویان دختری که نوع پوشش شبه‌مدرن (چادرهای امروزی) و غیر سنتی (مانتو شلوار پوشیده) دارند، در برخورد با دیگران و حضور در بین دانشجویان دیگر مشاهده

می‌کنند که این نوع پوشش، پسندیده و پذیرفته‌شده‌تر است و برای ورود به دانشگاه هم با این نوع پوشش مجاز و راحت‌تر می‌باشند، در درون خود احساس امنیت و آرامش می‌کنند و همین امر باعث می‌شود از نوع پوشش خود در محیط اجتماعی احساس رضایت داشته، عزت نفس اجتماعی بیشتری داشته باشند؛ بنابر این، در اینجا تأیید اجتماعی که یکی از جنبه‌های عزت نفس اجتماعی است، رخ می‌دهد و همین مسئله باعث افزایش عزت نفس اجتماعی در دانشجویان با نوع پوشش شبه‌مدرن و غیر سنتی می‌شود.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که بین نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه‌مدرن و غیر سنتی با عزت نفس تحصیلی/شغلی، رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($p \leq 0/05$)؛ در حالی که بین نوع پوشش مدگرا و اسپرت با عزت نفس تحصیلی/شغلی رابطه‌ای وجود ندارد. بنابر این، دانشجویان دارای نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه‌مدرن و غیر سنتی، عزت نفس شغلی/تحصیلی پایین‌تری دارند. این یافته، با نتایج پژوهش اسدی و همکاران (۱۳۹۷) که نشان دادند افزایش نمره عزت نفس عمومی، خانوادگی و تحصیلی با افزایش نمره نگرش به حجاب دانشجویان دختر همراه است، همسو نیست. در تبیین یافته به دست آمده می‌توان گفت که دانشجویان دختر دارای نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه‌مدرن و غیر سنتی، به سبب تبعیضها و نظرات مسئولان دانشگاهها در برخورد با آنان و افرادی که نوع پوشش مدگرا و اسپرت دارند، در درون خود احساس خودکم‌بینی و حقارت می‌کنند و عزت نفس تحصیلی و شغلی‌شان کاهش می‌یابد.

در مجموع، در دنیای مدرن امروز که هر روز بیشتر به سمت صنعت و سرمایه‌داری پیش می‌رود، تبلیغات جزء جدانشدنی از این صنعت رو به گسترش است و صنعت مد نیز از این امر مستثنا نیست. از جمله رایج‌ترین رویکردها در صنعت مد، در مرکز توجه قرار دادن افراد مشهور (سلبریتی) برای تبلیغات خود می‌باشد. افرادی که چهره‌ای آشنا برای جامعه محسوب می‌شوند، از قابلیت بالایی برای جذب مخاطب و در نتیجه، تبلیغ انواع پوشاک برخوردارند. به همین سبب، هر روز مدلها و طرحهایی برای لباس زنان به بازار عرضه می‌شود که مخاطب بیشتر آنها، جوانان دانشجو می‌باشند. این در حالی است که قوانین و چارچوبهای دانشجویی این نوع پوششها را مناسب نمی‌داند و همین امر باعث می‌شود دانشجویان دختری که نوع پوشش مدگرا و اسپرت را ارجحیت خود می‌دانند، عزت نفس عمومی پایین‌تری داشته باشند. در مقابل، دانشجویان دارای نوع پوشش شبه‌مدرن و غیر سنتی به سبب اینکه جامعه این نوع پوششها را بیشتر می‌پسندد، بهتر می‌توانند صاحب موقعیت خوب شوند و دیگران نیز بیشتر به

ارتباط نوع پوشش با انواع عزت نفس در دانشجویان ... ۱۷۹

عنوان دوست با آنان رابطه برقرار می کنند و لذا دارای عزت نفس اجتماعی بیشتری می شوند. همچنین به سبب اینکه جامعه در حال تحول و مدگرایی است و در دانشگاهها و محیط شغلی، دانشجویانی که باز و دارای نوع پوشش مناسب نیستند، بیشتر تحویل گرفته می شوند؛ دانشجویان دارای نوع پوشش سنتی/مذهبی، شبه مدرن و غیر سنتی از لحاظ عزت نفس تحصیلی-شغلی، احساس خودکم بینی و پایین بودن دارند.

به طور خلاصه نتایج نشان داد که بین عزت نفس و نوع پوشش، رابطه وجود دارد. نتیجه به دست آمده در بالا بردن سطح آگاهی نسبت به عوامل مؤثر در نوع پوشش دانشجویان دختر، حائز اهمیت است. با توجه به یافته های پژوهش، مسئولان معاونت فرهنگی دانشجویان می توانند شرایط برگزاری جلسات هم اندیشی و کرسی های آزاداندیشی در دانشگاهها را در خصوص تأثیر نوع پوشش بر عزت نفس، برای دانشجویان فراهم کنند. همچنین پیشنهاد می شود اساتید گروه طراحی پارچه و لباس ضمن مشورت با هنرجویان خود در زمینه عوامل کاهش عزت نفس دانشجویان دارای نوع پوششهای سنتی/مذهبی، شبه مدرن و غیر سنتی، به طراحی لباسهای جدید برای رفع این عوامل اقدام کنند.

آموزش در زمینه انتخاب لباس و شناساندن پیامدهای انتخاب هر کدام از سبکهای پوشش به هنرجویان لازم است؛ لذا پیشنهاد می شود واحدی درسی با عنوان «انتخاب نوع پوشش (پیشایندها و پیامدها)» برای دانشجویان رشته طراحی پارچه و لباس اختصاص داده شود.

همچنین با توجه به نتایج به دست آمده مبنی بر گرایش دانشجویان به نوع پوشش اسپرت، با وجود سیاستهای تجویزی و هنجاری دانشگاهها برای نوع پوشش دانشجویان دختر، پیشنهاد می شود مسئولان دانشگاهها در خصوص سیاستهای تجویز شده برای نوع پوشش دانشجویان تجدیدنظر کنند و از راهکارهای تشویقی به منظور جهت دهی دانشجویان برای استفاده از نوع پوشش هنجاری محیط دانشگاهی استفاده کنند.

محدودیتها و پیشنهادها

از محدودیتهای پژوهش حاضر، این است که روش پژوهش آن به شیوه کمی بوده است؛ در حالی که با روش کیفی، دستیابی به ذهنیت پاسخگویان در زمینه نوع پوشش و عزت نفس، بهتر امکان پذیر است. بنابر این، پیشنهاد می شود پژوهشگران آتی همین موضوع را به روش کیفی انجام دهند تا اطلاعات دقیق تر و عمیق تری در این زمینه به دست آید.

همچنین این پژوهش روی دانشجویان دختر انجام شده و ابزار تهیه شده در خصوص نوع پوشش نیز در این راستاست؛ با توجه به اینکه در سالهای اخیر پسران نیز در خصوص نوع پوشش متفاوت شده‌اند، پیشنهاد می‌شود همین موضوع روی پسران نیز انجام و نتایج آن با یافته مطالعه حاضر مقایسه شود.

با توجه به تفاوت‌های فرهنگی در نوع پوشش دانشجویان، پیشنهاد می‌شود همین موضوع در دانشگاه‌های دیگر شهر اصفهان و استانهای دیگر نیز انجام و نتایج آن با یافته مطالعه حاضر مقایسه شود.

منابع

- اسدی، مریم؛ مرضیه مشعل پور، زهرا عبادی، سارا موسوی و محمد زربخش (۱۳۹۷). «بررسی رابطه بین ابعاد عزت نفس و نگرش به حجاب در بین دانشجویان زن متأهل و مجرد دانشگاه پیام نور واحد اهواز». *اسلام و علوم اجتماعی*، ش ۲۰ (۱۰): ۱۵۲-۱۴۱.
- الحسینی المدرسی، مهدی؛ فاطمه محمدی، هوشمند باقری قره‌بلاغ و مصطفی کشاورز مولایی (۱۳۹۴). «بررسی اثر مذهب، مادی‌گرایی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصرف‌کننده بر درگیری ذهنی با پوشاک مد». *تحقیقات فرهنگی ایران*، ش ۸ (۳): ۲۱۳-۱۸۹.
- تاج‌بخش، غلامرضا (۱۴۰۰). «واکاوی جامعه‌شناختی پوشش دانشجویان». *دین و سیاست فرهنگی*، ش ۱۶: ۲۳۴-۲۱۰.
- جهانگیری، علی و مریم شجاعی (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین میزان باور به حجاب و خودپنداره در میان دانشجویان علمی کاربردی شهرستان بجنورد». *مقالات همایش ملی عفاف*. خراسان شمالی، فرماندهی انتظامی استان خراسان شمالی.
- ده‌یادگاری، سعید؛ اصغر مشبکی اصفهانی، هادی بستم و نبی‌الله الیاسی (۱۳۹۶). «ارائه الگوی ساختاری عوامل مؤثر بر قصد خرید پوشاک حجاب در زنان». *زنان و خانواده*، ش ۱۱ (۳۸): ۷-۳۵.
- رضایی خدادادی، فاطمه؛ اسما سلجوقی و مجید معینی‌زاده (۱۳۹۶). «بررسی تأثیر خودآرایی بر عزت نفس دانشجویان دانشگاه فردوسی». *نخستین همایش پژوهش در روان‌شناسی و علوم رفتاری ایران*. کیش.
- سلمیان، زهره و لیلا کاظم‌نژاد (۱۳۹۳). «همبستگی عزت نفس با موفقیت تحصیلی در دانشجویان». *پرستاری و مامایی جامع‌نگر*، ش ۲۴ (۷۱): ۴۷-۴۰.
- شرفی، لیلا؛ معصومه تقی‌بیگی و امیرحسین علی‌بیگی (۱۳۹۴). «تأثیر عزت نفس و ویژگی‌های فردی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه رازی». *پژوهش مدیریت آموزش*، ش ۳۲: ۱۲۵-۱۱۳.
- عبدالمنافی، سعید و مریم سلیمانی (۱۳۹۹). «مطالعه عوامل مؤثر بر آگاهی از مد و مصرف مد حجاب؛ مورد مطالعه: زنان شهر اصفهان». *جامعه‌شناسی کاربردی*، ش ۳۱ (۲): ۱۴۱-۱۲۳.
- علاالدینی، زهره و سودابه حسن‌نژاد (۱۳۹۹). «بررسی مدل ساختاری تأثیر عزت نفس، خودشی‌انگاری، و طرحواره‌های ظاهر بر سبک انتخاب لباس». *پژوهشهای کاربردی روان‌شناختی*، ش ۱۱ (۳): ۱۷۸-۱۶۹.

- کاظمی، یحیی؛ علی حسن پور دهکردی و امیرقلی جعفری (۱۴۰۰). «بررسی نگرش دانشجویان دختر نسبت به نوع پوشش و ارتباط آن با اعتقادات دینی در دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد». *پژوهش در دین و سلامت*، ش ۷(۴): ۱۱۳-۱۰۳.
- کبیری، سهیلا و فیروزه احمدی (۱۴۰۲). «بررسی عزت نفس؛ سازگاری اجتماعی و مهارت حل مسئله بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان». *مطالعات روان شناسی و علوم تربیتی*، ش ۹(۲).
- معتمدی، عبدالله (۱۳۹۷). «تحلیل آموزش، پذیرش و تغییر رفتار حجاب دختران در مراحل مختلف تحول (از کودکی تا جوانی)». *مطالعات اسلامی زنان و خانواده*، ش ۵: ۱۰۶-۱۲۴.
- موسوی، سید ولی اله؛ سجاد رضائی، امیر قربان پور لقمجانی و سیده محبوبه هاشمی (۱۴۰۰). «تأثیر نوع پوشش (حجاب کامل، حجاب متعارف و حجاب نامتعارف) بر اضطراب اجتماعی، نگرانی و نارضایتی از تصویر بدنی دختران دانشجو». *پیشرفتهای نوین در علوم رفتاری*، ش ۶(۵۴): ۱۱۰-۱۳۵.
- موسوی، سارا؛ مریم اسدی، مرضیه مشعل پور، زهرا عبادی و محمد زربخش (۱۳۹۷). «بررسی رابطه بین ابعاد عزت نفس و نگرش به حجاب در بین دانشجویان زن متأهل و مجرد دانشگاه پیام نور واحد اهواز (مقاله پژوهشی حوزه)». *اسلام و علوم اجتماعی*، ش ۱۰(۲۰): ۸۱-۱۰۰.
- مؤمنی، حسن و عبدالحسین کلانتری (۱۳۹۵). «بدحجابی؛ واکنش سوژه به تأیید اجتماعی». *توسعه اجتماعی*، ش ۱۱(۱): ۲۱۵-۱۸۹.
- یحیایی، سبحان (۱۳۹۸). «پوشش دختران در ارتباطات انسانی خرده فرهنگهای دانشجویی؛ مطالعه کیفی نمونههای کرانه‌ای متغیر با الگوی رسمی حجاب». *انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ش ۱۵(۵۷): ۲۱۹-۱۸۹.
- Akpan, G.E. (2018). "Effects of indecent dressing on undergraduate students of university of Uyo, Uyo, Nigeria". *International Journal of Physical Education, Sports and Health*, 5(2): 359-361.
- Asgari, F.; M. Mirzaee, R. Tabari & E. Kazemnejad Leili (2016). "Self-esteem in students of Guilan University of Medical Sciences". *RME*, 8(2): 18-26.
- Ashfiya, Z.I. (2022). "Veiling the Face, Revealing Self-Esteem: A Study of the Muslimah Students at State Islamic University in East JAVA". *Al 'Adalah Journal*, 25(1).
- Chang, H.J.J.; M.J. Colwell & D.N. Walisky (2018). "Clothing selection motivations and the meaning of possessions for tweens in a foster care group home". *Journal of Retailing and Consumer Services*, 42: 47-54.

- Chen, W.C. (2021). "How cultural values affect subjective well-being among older adults: The role of proximity of clothing to self". *Journal of Happiness Studies*, 22(1): 95-111.
- Coopersmith, S. (1967). **The antecedents of self-esteem**. San Francisco: Freema.
- Jankowski, G.S.; P.C. Diedrichs & E. Halliwell (2014). "Can appearance conversations explain differences between gay and heterosexual men's body dissatisfaction?". *Psychology of Men & Masculinity*, 15(1): 68-77.
- McNeill, L.S. (2018). "Fashion and women's self-concept: a typology for self-fashioning using clothing". *Journal of Fashion Marketing and Management: An International Journal*, 22(1): 82-98.
- Mir, H. (2023). "Exploring Body Esteem and Appearance Perception among Veiled and Unveiled Women". *Journal of International Relations and Social Dynamics*, 2(1): 46-52.
- Safdar, S.; K. Goh & M. Choubak (2020). "Clothing, identity, and acculturation: The significance of immigrants' clothing choices". *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 52(1): 36.
- Smith, E.E., Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B., & Loftus. G. (2002). Atkinson and Hilgard's introduction to psychology. 14th e.d. New York: Wadsworth Pub.
- Sung, J. & R.N. Yan (2020). "Predicting clothing behaviors of Generation Y men through self-esteem and body dissatisfaction". *Fashion and Textiles*, 7(1): 1-14.
- Taljaard, H. & N. Sonnenberg (2019). "Basic psychological needs and self-determined motivation as drivers of voluntary simplistic clothing consumption practices in South Africa". *Sustainability*, 11(13): 37-42.
- Abdolmanafi, S. & M. Soleimani (2020). "Study of factors affecting fashion awareness and consumption of hijab fashion; Case study: women in Isfahan". *Applied Sociology*, 31(2): 123-141.
- Alaedini, Z. & S. Hassannejad (2020). "Investigating the structural model of the effect of self-esteem, self-concept, and appearance schemas on clothing style choice". *Applied Psychological Research*, 11(3): 169-178.
- Al-Husseini Al-Madrassi, M.; F. Mohammadi, H. Bagheri Ghare-Balagh & M. Keshavarz Molaei (2015). "Investigating the effect of religion, materialism and consumer demographic characteristics on mental engagement with fashion clothing". *Iranian Cultural Research Quarterly*, 8(3): 189-213.
- Asadi, M.; M. Mashalpour, Z. Ebadi, S. Mousavi & M. Zarbakhsh (2018). "Investigating the relationship between dimensions of self-esteem and attitudes towards hijab among married and single female students of Payam Noor University, Ahvaz Branch". *Islam and Social Sciences*, 20(10): 141-152.
- Deh Yadegari, S.; A. Moshabaki Esfahani, H. Bastam & N. Elyasi (2017). "Presenting a structural model of factors affecting the

- intention to purchase hijab clothing among women".** *Cultural-Educational Quarterly of Women and Family*, 11(38): 7-35.
- Jahangiri, A. & M. Shojaei (2015). **"Investigating the relationship between the level of belief in hijab and self-concept among applied science students in Bojnourd city"**. *Proceedings of the National Chastity Conference*. North Khorasan Provincial Police Command.
 - Kabiri, S. & F. Ahmadi (2023). **"Study of self-esteem, social adjustment and problem-solving skills on students' academic success"**. *Quarterly Journal of Psychological and Educational Sciences Studies*, 9(2).
 - Kazemi, Y.; A. Hassanpour Dehkordi & A. Jafari (2021). **"Study of female students' attitudes towards the type of clothing and its relationship with religious beliefs at Shahrekord University of Medical Sciences"**. *Journal of Research on Religion and Health*, 7(4): 103-113.
 - Momeni, H. & H. Kalantari (2016). **"Bad Hijab: The Subject's Reaction to Social Approval"**. *Social Development*, 11(1): 189-215.
 - Motamedi, A. (2018). **"Analysis of the education, acceptance and change of girls' hijab behavior in different stages of development (from childhood to youth)"**. *Islamic Studies of Women and Family*, 5: 106-124.
 - Mousavi, S.; M. Asadi, M. Mashalpour, Z. Ebadi & M. Zarbakhsh (2018). **"Investigating the relationship between dimensions of self-esteem and attitudes towards hijab among married and single female students of Payam Noor University, Ahvaz Branch (Research article)"**. *Islam and Social Sciences*, 10(20): 81-100.
 - Mousavi, V.; S. Rezaei, A. Ghorbanpour & M. Hashemi (2021). **"The effect of the type of clothing (full hijab, conventional hijab and unconventional hijab) on social anxiety, worry and dissatisfaction with the body image of female students"**. *New Advances in Behavioral Sciences*, 6(54): 110-135.
 - Rezaei Khodadadi, F.; A. Saljooghi & M. Moeini Zadeh (2017). **"Investigating the effect of self-organization on the self-esteem of Ferdowsi University students"**. *The First Iranian Research Conference in Psychology and Behavioral Sciences*. Kish.
 - Salmalian, Z. & L. Kazemnejad (2014). **"Correlation of self-esteem with academic success in students"**. *Integrated Nursing and Midwifery*, 24(71): 40-47.
 - Sharafi, L.; M. Taghibeygi & A. Taghibeigi (2015). **"The effect of self-esteem and individual characteristics on the academic achievement of agricultural students at Razi University"**. *Education Management Research*, 32: 113-125.
 - Taj Bakhsh, G.R. (2021). **"A sociological analysis of students clothing"**. *Religion and Cultural Politics*, 16: 210-234.
 - Yahyaei, S. (2019). **"Girls' clothing in human communication of student subcultures: a qualitative study of marginal samples that contradict the official hijab pattern"**. *Quarterly Journal of the Iranian Association for Cultural and Communication Studies*, 15(57): 189-219.